

Стан популяцій «червонокнижних» видів ссавців у природному ядрі Біосферного заповідника «Асканія-Нова»

І. К. Поліщук

*Біосферний заповідник «Асканія-Нова» імені Ф. Е. Фальц-Фейна;
polishchukigor@rambler.ru*

Зважаючи на давню історію заповідання асканійської цілини, яка починається з виділення Ф. Е. Фальц-Фейном захисної ділянки у 1898 р., сучасне природне ядро заповідника набуло сталої конфігурації та площі лише у II половині 1960-х років. Поступово там ліквідували і пасовищне навантаження сільськогосподарських тварин. Обмежене природокористування передбачало покращення умов збереження зональної флори і фауни, проте не всі процеси пішли у бажаному напрямку.

Післяпасовищна демутація травостою несприятливо позначилася на популяції тушканів великих (*Allactaga major*), і на початку досліджень автора (з 1978 р.) на більшій частині площі природного ядра вони вже не мешкали. Основними їх осередками існування стали збої навколо вівцеферм у буферній зоні навколо заповідника. На стаціонарах з обліку дрібних ссавців мишівок південних (*Sicista loriger = subtilis* auct.) ловили регулярно з 1980 р. до 1991 р. У проміжку 1995–2012 рр. рештки однієї особини виявлені серед харчових залишків сов у 2000 р., та дві тварини потрапили до пасток у 2007 р. Отже, за останні 20 років чисельність популяції мишівки значно скоротилася.

Строкаток степових (*Lagurus lagurus*) у природному ядрі взагалі не виявлено, а одиничні знахідки цих тваринок відносяться до агроценозу. Основним джерелом інформації про них служили пелетки сов, де рештки строкаток траплялися регулярно протягом 1989–1998 рр., проте у подальшому не отримано жодного свідчення про їхнє існування у заповіднику. Сірі хом'ячки (*Cricetulus migratorius*) у кострицево-ковиловому степу за період 1989–2012 рр. потрапляли до пасток по одній особині лише тричі (1998, 2003–2004 рр.), але у пелетках сов їх рештки виявляли систематично. Більше того, при тривалому збереженні відносно глибокого снігового покриву, коли полівки гуртові (*Microtus socialis*) ставали малодоступними, хом'ячки складали основу харчового раціону сов вухатих. Таким чином, природне ядро, порівняно з агроценозом, значно програвало у чисельності цього, як нині вважається, рідкісного виду.

Переважає більшість виводкових нір тхора степового (*Mustela eversmanni*) була зосереджена у природному ядрі. Там частіше зустрічали й самих тхорів. Після 1995 р. про існування виду свідчать лише рідкісні сліди їхньої життєдіяльності. Просторова структура популяції білозубок великих (*Crocidura leucodon*) залишається невизначеною. Цей вид, на відміну від білозубки малої, за роки досліджень не відзначався високою чисельністю.